

ΘΕΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Νίκος Παπαδάκης (2001) Κράτος, Πανεπιστήμιο και Εκπαιδευτική Πολιτική στην Ελλάδα: από το Ν.5343/32 στο Ν.1268/82, Ρέθυμνο, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Γ. ΠΑΝΟΥΣΗΣ*

Η αδυναμία των πολιτικών δυνάμεων να ορίσουν το περιεχόμενο του όρου «Παιδεία» και να το συσχετίσουν με κάποιο σύγχρονο ιδεώδες οδηγεί στη δοξολόγηση των διαδικασιών που αφορούν «το νομοθετητέον περί παιδείας», δηλαδή στην κατάρτιση/ ψήφιση/ πολλαπλή ανάγνωση/ αντιφατική εφαρμογή των νόμων.

Η διαπίστωση αυτή καθίσταται σχεδόν έμμονη ιδέα όταν πρόκειται για πανεπιστημιακή νομοθεσία, αφού η συνταγματική καθιέρωση της *πλήρους αυτοδιοίκησης* (άρθρο 16 του Συντάγματος) δίνει στον καθένα (πανεπιστημιακό και μη) το «δικαίωμα» (ή – σε κάθε περίπτωση- την ευκαιρία) να μεταβληθεί σε αυθεντικό ερμηνευτή του νόμου.

Ο Νίκος Παπαδάκης δεν έπεσε στην παγίδα αυτή. Βρήκε τρόπο και μέθοδο να υπερβεί κατά πολύ το αντικείμενο της διδακτορικής διατριβής του (δηλαδή τη *Μελέτη της Εκπαιδευτικής Πολιτικής του ελληνικού Κράτους στην Ανώτατη Εκπαίδευση (1932-*

*Γιάννης Παπουσης, Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

/1982), με έμφαση στο Ν.5343/32 και Ν.1268/82} και να μας φωτίσει όλα τα δεδομένα, πριν να αποτολμήσει να συμπεράνει και να προτείνει. Με την παράθεση τέτοιου *πλήθους* και τέτοιας *ποιότητας* τεκμηρίων (νομοθετικών, κοινοβουλευτικών, διοικητικών, εκπαιδευτικών) πείθεται και ο πλέον επιφυλακτικός αναγνώστης για το ρόλο των ιστορικο-πολιτικών παραμέτρων στην νομοθέτηση. Οι ιδέες ούτε γεννιούνται, ούτε υλοποιούνται εν κενώ. Με τις ημι-δομημένες συνεντεύξεις (από ορισμένους πρωταγωνιστές των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων), ο συγγραφέας προσθέτει τη ζωντάνια της αφήγησης ως εμπλουτιστικό στοιχείο στην απρόσωπη θεσμοθέτηση.

Ο Νίκος Παπαδάκης εντοπίζει την αντιστοιχία των *προθέσεων* του νομοθέτη, του τελικού *γράμματος* του νόμου και του παρ-επόμενου *πνεύματος* εφαρμογής. Το τελευταίο, ως γνωστόν, επαφίεται στον «πατριωτισμό»/ ελιτισμό/ συντεχνιασμό/ εφησυχασμό/ εξισορροπισμό των ομάδων του πανεπιστημίου. Με δεδομένο ότι κανένας νόμος δε διαμορφώνει ακαδημαϊκό ήθος ο συγγραφέας επιχειρεί να επιμερίσει ευθύνες με βάση τις *θέσεις* του εν γένει πανεπιστημιακού κινήματος, τις *προθέσεις* της Πολιτείας (Κυβέρνησης και Υπουργείου Παιδείας), τις *διαθέσεις* των πολύχρωμων και ποικιλώνυμων πρωταγωνιστών (κρυφών και φανερών) και τέλος τις *επιθέσεις* των διαφωνούντων. Μέσα από αυτό το παζλ αναδύεται και καταγράφεται και η ευθύνη του καθενός και όλων μαζί για το *αποτέλεσμα* (όχι ως ψηφισθέν κείμενο αλλά ως καταλύτη στα πανεπιστημιακά πράγματα με *στρατηγικό στόχο* την αναβάθμιση της ποιότητας).

Παρά τις – συχνά και ανιαρά – επαναλαμβανόμενες διακηρύξεις των κοιμιμάτων στο χώρο της Ανώτατης Παιδείας όχι μόνο δεν επιτυγχάνεται συναίνεση, αλλά ούτε επιχειρείται μια στοιχειώδης σύγκλιση επί των αρχών (ώστε να εξασφαλιστεί τουλάχιστον μία, κατά το δυνατό, ενιαία εφαρμογή των νόμων). Η πανεπιστημιακή νομοθεσία και η νομιμότητα της λειτουργίας

των Πανεπιστημίων ακολουθούν *βίον* (και *δρόμον*) *παράλληλον* και σπανίως συναντιώνται. Το Πανεπιστήμιο, ενώ έχει από καιρό πάψει να συνιστά θεσμό αμφισβήτησης της εξουσίας (έχοντας αναπτύξει ειδικές και εκλεκτικές σχέσεις με το γενικότερο κατεστημένο), θεωρεί απαραίτητο να λειτουργεί *εκτός* νομοθεσίας (ή στα *όρια* της νομιμότητας) μη επικαλούμενο πλέον τις ακαδημαϊκές ελευθερίες, αλλά το «βιώσιμο αποτέλεσμα». Μπορεί σήμερα (ίσως όχι και αύριο) τα πειθαρχικά να μη λειτουργούν (και βέβαια να μη θυμίζουν «ιδιώνυμα έκτακτης ανάγκης»), μπορεί το σύγχρονο Κράτος –στρατηγείο να μη θέλει (ή να μη μπορεί) να αναγνωρίσει εθνεγερτήριο ρόλο στα ΑΕΙ, μπορεί το φοιτητικό κίνημα (και γενικότερα το πανεπιστημιακό κίνημα) να έχει ενταχθεί σε μια ευρωπαϊκή λογική ομογενοποίησης και αλληλεξάρτησης, όμως ούτε η σχέση *Κράτος-Αυτοδιοικούμενοι Θεσμοί* ούτε και η σχέση *Εξουσία-Γνώση* έχουν χάσει τη δυναμική τους. Το Πανεπιστήμιο –εκόν άκον– βρίσκεται στο μέσον (όχι όμως και στο κέντρο, όπως παλαιότερα) αυτών των ανακατατάξεων.

Έτσι λοιπόν η διατριβή του Νίκου Παπαδάκη, με την επιστημονική του συνέπεια και την ερευνητική του αρτιότητα, αναδεικνύει τους φανερούς δεσμούς και εξιχνιάζει τους μυστικούς δρόμους, που συνδέουν Κρατική Εξουσία και Πανεπιστημιακή Εξουσία (εκχωρημένη ή «κατακτημένη»).

Το εγχείρημα δε μένει μετέωρο (σε *αέναη κατά-σταση* αναζήτησης ρόλων και στόχων της Εκπαιδευτικής Πολιτικής στο χώρο των ΑΕΙ), αλλά ο συγγραφέας – άλλότε ως ιστορικός και φιλόσοφος, άλλότε ως πολιτικός επιστήμονας και κοινωνιολόγος κι άλλότε ως ερευνητής– αναλύει το *γόρδιο δεσμό*. Αποκρυπτογραφεί τους γρίφους, σταθεροποιεί το ρευστό, διακρίνει τα συμφέροντα και βρίσκει το (όχι πάντοτε αυτονόητο για τους διανοούμενους) θάρρος να πει τη γνώμη του για το *χθες* και να *γενεαλογήσει* μια νέα σχέση για το *αύριο*.

Η αξία και η δύναμη μιας διατριβής (και εντέλει η πραγματική πρωτοτυπία της) συνίσταται στο *πόσους, πώς και γιατί* βάζει να αναστοχαστούν. Και ο Νίκος Παπαδάκης πέτυχε το σχεδόν ακατόρθωτο. Μας έκανε να ξανασκεφτούμε ιδεολογικά, θεωρητικά, νομικά και εκπαιδευτικά θέματα (που για πολλούς είχαν «κλείσει» αμετάκλητα).

Ας ελπίσουμε ότι αυτή η πρό(σ)κλήση δεν θα μείνει αναπάντητη.